

مدیریت بهینه منابع انسانی نخبه با بررسی نیازها، موانع و مشکلات و راهکارهای پیشنهادی از دیدگاه خود آنها

لیلا طالب‌زاده شوشتری*، ملوک خادمی اشکذری**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۱۶

چکیده

توسعه هر کشوری ریشه در کارآمدی نخبگان آن کشور دارد. هدف پژوهش حاضر، بررسی نیازها، موانع، مشکلات و راهکارهای پیشنهادی نخبگان و برداشتن گامی در راستای مدیریت بهینه منابع انسانی نخبه است. رویکرد پژوهش، کیفی از نوع پدیدارشناسی است. جامعه پژوهش شامل همه نخبگانی است که در سطح بنیاد ملی نخبگان دارای پرونده بوده و شامل ۱۴۸۰۰ نفر می‌باشند. از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع تغییرات بیشینه استفاده شد و از گروه‌های نه‌گانه نخبگان، در مجموع پنجاه و پنج نفر در گروه نمونه قرار گرفتند. داده‌ها به روش مصاحبه نیمه‌ساختارمند گردآوری شد. یافته‌ها برای هر نه‌گانه گروه در سه بخش مجزای نیازها، موانع و مشکلات، و راهکارها با روش کدگذاری رنگی کوربین و استراس تجزیه و تحلیل شدند. مقوله‌های هر بخش، برحسب فراوانی هر مقوله که بیانگر اهمیت آن است، ارائه شده است. تعدادی از نیازها و مشکلات برای نه‌گانه نخبگان عمومیت داشته و توجه ویژه‌ای را می‌طلبند و شامل «اشتغال متناسب با توانمندی‌ها؛ تسهیل ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی، بوروکراسی اداری و توجیه نبودن دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات و سازمان‌های مرتبط با امور نخبگان؛ مشکلات تسهیلات ارائه شده توسط بنیاد و بی‌توجهی به نخبگان حوزه علوم انسانی» می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: مدیریت منابع انسانی نخبه؛ نیازها؛ موانع و مشکلات؛ راهکارها

مقدمه

منابع انسانی نخبه و کارآمد در عرصه‌های مختلف ملی، نقش حیاتی دارند. منابع انسانی، مهم‌ترین سرمایه سازمانی است و به‌همین دلیل، مدیریت مطلوب آنها بسیار مهم تلقی می‌شود. مدیریت منابع انسانی نخبه و مستعد، نشان‌دهنده نوعی تغییر پارادایم از مدیریت منابع انسانی سنتی به مدیریت منابع انسانی نوینی است که دربرگیرنده توجه به نخبگان سازمانی است (مقیم، قلی‌پور و جواهری‌زاده، ۱۳۹۳). نیروی انسانی کارآمد و نخبگان جامعه با استفاده از درایت خویش و با مدیریت منابع، مهم‌ترین نقش را در توسعه هر کشور دارند (ازغندی، ۱۳۷۶). نخبگان به‌دلیل توانایی تغییر ساختار نظام‌ها، پوشش تحولات و توسعه جامعه، نقش انکارناپذیری دارند (طالبی زیدی و رضایی، ۱۳۸۸) و لزوم مدیریت بهینه این منابع، برای همگان مشخص شده است. درعین حال، ایران نیز همچون بسیاری از کشورهای جهان با پدیده مهاجرت نخبگان مواجه است. روندهای مهاجرت در سطح دنیا، حاکی از افزایش دوبرابری مجموع مهاجران از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ است. در گزارش مهاجرت و وجوه ارسالی بانک جهانی^۱ از حیث خروجی تجمیعی مهاجر تا سال ۲۰۱۶، ایران ۱/۶ میلیون نفر جمعیت خروجی مهاجر داشته است (بانک جهانی، ۲۰۱۶). در سال ۲۰۱۱، حدود ۴۹۴ هزار ایرانی در کشورهای OECD^۲ مشغول به کار بوده‌اند که از این تعداد ۳۰۲/۳ هزار نفر تحصیلات سطح بالا (دارای مدرک آموزش عالی) داشته‌اند. بررسی آمارها به‌صورت تجمعی نشان می‌دهد که بر اساس سهم مهاجران تحصیل کرده از تعداد کل مهاجران، ایران جایگاه چهارم را با سهم ۵۰ درصد مهاجران متخصص در میان همه کشورهای داراست (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۱۵). با بررسی آمار موجود لزوم و فوریت برنامه‌های جدی برای نگهداشت نخبگان و سرآمدان در کشور و استفاده از سرمایه‌های ملی مشخص می‌شود. گام نخستین در تحقق این مهم و مدیریت بهینه منابع انسانی کارآمد، مطالعه و شناسایی نیازها، مشکلات و راهکارهای مؤثر بهره‌مندی از نخبگان کشور می‌باشد، که هدف پژوهش حاضر است.

1. World Bank

2. Organization for Economic Cooperation and Development

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مسئله نخبگان در کشورهای مختلف همواره مورد توجه بوده است. اگرچه رویکردها متفاوتند، ولی برنامه‌های اجرایی، اختلاف زیادی با یکدیگر ندارند (بختیار نصرآبادی و نوروزی، ۱۳۸۵). نظام نخبگانی در مجموع لازم است از کارکردهای شناسایی، جذب و هدایت، شامل آموزش و پرورش، به کارگیری، حمایت، تکریم، الگوسازی و نگهداشت برخوردار باشد (منتظر، ناظمی و موسوی‌نصب، ۱۳۹۱).

در کانادا جذب افراد مستعد، تقویت آموزش جوانان بر مبنای اقتصاد دانش‌محور و ارتقای شبکه همکاری از جمله وظایف بنیاد نوآوری کانادا^۱ است (شکروی و شکروی، ۱۳۸۶). در کویت بنیاد پیشبرد علم کویت^۲ سه دسته فعالیت‌های فرهنگی، فعالیت‌هایی در تقویت شالوده علمی کویت و فعالیت‌های بین‌المللی را پیگیری می‌کند (پیرحاجی، ۱۳۸۷). در ژاپن انجمن پیشبرد علم ژاپن^۳ حمایت مالی از پروژه‌هایی با اولویت ملی، اهداء جوایز، افزایش آگاهی‌های علمی و تبادل علمی با کشورهای مختلف را دنبال می‌کند (ساری‌خانی و عزیزیان، ۱۳۸۸). وقتی دانش‌آموزان نخبه از آموزش مدارس ناخرسند باشند، رفتارهایی مانند غیبت از مدارس (فارل و استم^۴، ۱۹۸۸) و پرخاشگری نسبت به جامعه و مدرسه (چن و اسپکتور^۵، ۱۹۹۲) نشان می‌دهند. این پیامدهای منفی می‌تواند دانشجویان نخبه را نیز از دانشگاه و محیط علمی دلسرد نماید (نصرآبادی و نوروزی، ۱۳۸۵). در زمینه مسائل مربوط به نخبگان، نظریه‌هایی نیز مطرح شده است، همچون نظریه بحران منزلتی که مهاجرت نخبگان را محصول دیدگاه نخبگان درباره شأن و منزلت اجتماعی خود در جامعه می‌داند.

از جمله مسائل مهمی که در سند چشم‌انداز ایران در ۱۴۰۴ به آن پرداخته شده، مسئله مهاجرت نخبگان است. البته در دنیای امروز، فناوری اطلاعات و ارتباطات، فضایی به وجود آورده

1. Canada Foundation for Innovation (CFI)
2. Kuwait Foundation for Advancement of Science (KFAS)
3. Japan Society for The Promotion of Science (JSPS)
4. Farrel & Stamm
5. Chen & Spector

است که بسیاری از نخبگان فکری، در فرایند مهاجرت مجازی، دیگر نیازی به مهاجرت فیزیکی از مرزهای خود ندارند و با شبکه‌ها و ماهواره‌ها با سراسر جهان مرتبط هستند (هرش^۱، ۱۹۹۴؛ و کارینگتون و دترایاچ^۲، ۱۹۹۹) شناخت نیازها، موانع و مشکلات نخبگان می‌تواند گامی مؤثر در پیشگیری از مهاجرت نخبگان باشد. برای نمونه، حمایت از حقوق مالکیت فکری موجب تشویق، تقویت و اشاعه فعالیت‌ها و خلاقیت‌های علمی و در نهایت باعث کاهش انگیزه مهاجرت نخبگان خواهد شد (شاه‌آبادی، سپهردوست و جامه‌بزرگی، ۱۳۹۱).

با بررسی جامع پیشینه پژوهشی مشخص شد نقش نخبگان در رشد و توسعه جوامع امروزه بیش‌ازپیش مورد تأکید است. در سند راهبردی کشور در امور نخبگان و در دو مرحله توانمندسازی و اثربخشی و همچنین مبحث مهاجرت نخبگان و فرار مغزها به رفع نیازها، موانع و مشکلات نخبگان توجه ویژه‌ای شده است. در مطالعه پیشینه، پژوهشی که به شکل ویژه به نیازها، موانع و مشکلات نخبگان و راهکارهای پیشنهادی از دیدگاه خود آنها پرداخته باشد، یافت نشد. از آنجا که نخبگان با افراد عادی تفاوت‌هایی دارند، برای نمونه، انگیزه بالاتر نخبگان از افراد عادی، تمرکز بیشتر نخبگان بر موضوعات مورد علاقه، هوش شناختی و هیجانی بالاتر، توانایی حل مسئله، تیزبینی و دقت به جزئیات، خلاقیت و قدرت تخیل بیشتر، تحریک‌پذیری و حساسیت بالاتر نخبگان (افروز، ۱۳۶۵، آراسته و محمودی‌راد، ۱۳۸۲، رفاهی، ۱۳۸۰، شاکری‌نیا، ۱۳۸۸، ملکیان، ذنودی و کشاورز، ۱۳۸۸، ممیزی، مظلومی، امینی‌پور و ممیزی، ۱۳۹۱)؛ بررسی این مسائل از دیدگاه خود نخبگان ضرورت ویژه‌ای دارد. همچنین بیشتر پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام شده است با روش کمی و با ابزار پرسشنامه انجام شده است که در آن تعدادی مقوله از پیش تعیین شده، بررسی شده است. پژوهش حاضر قصد دارد با مراجعه به نخبگان و با مصاحبه‌های عمیق به این موضوع بپردازد.

از طرفی نخبگان و متقاضیان احراز نخبگی در بنیاد ملی نخبگان در گروه‌ها و دسته‌های متفاوتی از نظر نوع و ماهیت توانمندی‌ها و استعدادها قرار می‌گیرند و طبیعتاً نیازها و مشکلات

1. Hirsch
2. Carrington & Detragiache

متفاوتی دارند. در پژوهش حاضر از تمام گروه‌ها در حجم نمونه جای گرفته و با مصاحبه عمیق مسئله با جامعیت و دقت بیشتری بررسی شد. هدف پژوهش حاضر بررسی نیازها، موانع و مشکلات نخبگان و راهکارهای پیشنهادی آنها در جهت رفع این نیازها و برداشتن گامی در راستای توسعه علم و فناوری می‌باشد و این پرسش اصلی از نخبگان پرسیده شده است که: «به‌عنوان نخبه یا متقاضی بررسی نخبگی چه نیازها، موانع و مشکلاتی دارید و برای رفع این نیازها و موانع و مشکلات چه راهکارهایی پیشنهاد می‌نمایید؟» چون پژوهش حاضر از نوع کیفی است و ماهیتی پدیدارشناسانه دارد، پژوهشگر بدون پیش‌فرض وارد پژوهش شد و لذا فرضیه‌ای مطرح نشد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های کیفی و با رویکرد پدیدارشناسی^۱ است. پدیدارشناسی به بررسی تجربیات انسان‌ها می‌پردازد. هدف پدیدارشناسی، توصیف تجربیات زندگی به همان صورتی است که در زندگی واقع شده‌اند (استرابرت و کارپنتر^۲، ۲۰۰۶).

جامعه پژوهش حاضر کلیه استعدادهای برتر، نخبگان و متقاضیان احراز نخبگی هستند که در سطح ملی در بنیاد ملی نخبگان دارای پرونده بوده و شامل ۱۴۸۰۰ نفر می‌باشند.

روش نمونه‌گیری و نمونه مطالعه: روش نمونه‌گیری، هدف‌مند^۳ از نوع «تغییرات بیشینه»^۴ است. در این حالت افرادی انتخاب می‌شوند که درباره پدیده اصلی، دیدگاه‌های متفاوتی دارند. ایده اصلی این رویکرد آن است که اگر شرکت‌کنندگان به صورت هدف‌مندی متفاوت با هم انتخاب شوند، دیدگاه‌های آنها این تفاوت‌ها را نشان داده و مطالعه کیفی خوبی فراهم خواهند آورد (کرسول و پلانو کلارک^۵، ۲۰۱۱). با بررسی گروه‌بندی نخبگان در بنیاد ملی نخبگان

1. Phenomenology
2. Streubert & Carpenter
3. Purposive Sampling
4. Maximal Variation
5. Creswell & Plano Clark

مشخص شد استعداد‌های برتر، نخبگان و متقاضیان احراز نخبگی را می‌توان در نه گروه اصلی شامل: برگزیدگان المپیادها؛ رتبه‌های برتر کنکور، دانش‌آموختگان دانشگاهی، برگزیدگان جشنواره‌ها، برگزیدگان قرآنی، مخترعان، هنرمندان برتر، پژوهشگران نمونه و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها قرار داد. برای دسترسی به اعضای نمونه در سطح ملی و برقراری ارتباط با آنها، به دفتر بنیاد ملی نخبگان در استان تهران و دفاتر استانی بنیاد ملی نخبگان در استان‌های البرز و خراسان جنوبی مراجعه شد و با سایر دفاتر استانی بنیاد ملی نخبگان در مراکز استان‌ها مکاتبه و اسامی نخبگان در نه گروه استخراج و با تعداد پنجاه و پنج نفر از نه گروه نخبگان مصاحبه شد. تعداد افراد در هر یک از گروه‌های نه‌گانه براساس نسبت هر یک از گروه‌ها در جمعیت کل نخبگان انتخاب شد. مصاحبه‌ها تا جایی ادامه یافت که اشباع نظری حاصل شد؛ یعنی مقوله‌های مطرح‌شده در گروه‌های نه‌گانه به اشباع رسید و دیگر مقوله جدیدی مطرح نشد. فراوانی و درصد هر یک از گروه‌های نه‌گانه در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. فراوانی و درصد گروه‌های نه‌گانه نخبگان در گروه نمونه

شماره	گروه‌های نخبگانی	فراوانی	درصد
۱	برگزیدگان المپیادها	۱۷	۳۰/۹
۲	رتبه‌های برتر کنکور	۸	۱۴/۵
۳	دانش‌آموختگان دانشگاهی	۷	۱۲/۷
۴	برگزیدگان جشنواره‌ها	۷	۱۲/۷
۵	برگزیدگان قرآنی	۵	۹/۱
۶	مخترعان	۳	۵/۵
۷	هنرمندان برتر	۳	۵/۵
۸	پژوهشگران نمونه	۳	۵/۵
۹	اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها	۲	۳/۶
	مجموع	۵۵	۱۰۰

ابزار گردآوری داده‌ها: ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه عمیق بود. ابتدا سه مصاحبه آزمایشی انجام شد و پس از تجزیه و تحلیل نتایج، پرسش‌های اصلی پژوهش مشخص و مصاحبه‌های اصلی با این پرسش‌ها آغاز شد. همه مصاحبه‌ها، در عین متعهد بودن به چارچوب اصلی مصاحبه، حالتی انعطاف‌پذیر داشتند. مصاحبه‌ها با موافقت مصاحبه‌شونده‌ها ضبط شد تا تحلیل داده‌ها با دقت بیشتری انجام شود. پژوهشگر در طول و پس از انجام مصاحبه‌ها یادداشت‌هایی نوشت و در مرحله نامگذاری و دسته‌بندی مقوله‌ها از آنها استفاده نمود. همچنین در این پژوهش کتاب‌ها و مقاله‌های فارسی و انگلیسی در زمینه پژوهش مطالعه و در مراحل مقوله‌بندی و نتیجه‌گیری استفاده شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: داده‌های گردآوری شده به روش کدگذاری رنگی کوربین و استراس^۱ (۱۹۹۰) کدگذاری و مقوله‌بندی شدند. در این روش مقوله‌های شکل گرفته بر مبنای یافته‌ها، بر حسب فراوانی مطرح شدن هر مقوله که بیانگر اهمیت آن است به ترتیب ارائه می‌شوند. کدگذاری در این روش شامل دو مرحله «کدگذاری باز»^۲ و «کدگذاری محوری»^۳ است. از مزایای عمده این روش صرفه‌جویی در زمان و شکل‌گیری مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها در مراحل ابتدایی تحلیل است که باعث شده است تا این روش، روش‌های کدگذاری موجود را ارتقا دهد (استاک، برگاس و گورا^۴، ۲۰۱۱ و میراث^۵، ۲۰۰۸).

بر اساس روش کدگذاری باز رنگی کوربین و استراس، نخست متن مصاحبه‌ها به شکل کلمه‌به‌کلمه پیاده‌سازی شدند. پس از مطرح کردن پرسش‌ها، داده‌ها به واحدهایی که مورد نظر است، خرد شده و سپس مفهوم‌پردازی می‌شوند. ممکن است در مرحله کدگذاری باز ده‌ها یا صدها مفهوم شناسایی شود (مورس و ریچاردز^۶، ۲۰۰۲). در مرحله اول کدگذاری پژوهش حاضر نیز به هر جمله بر اساس مفهوم و با استفاده از کلمات پرکاربرد مصاحبه‌شونده‌ها یک کد

1. Corbin & Strauss Color Coded
2. Open Coding
3. Axial Coding
4. Stottok, Bergaus & Gorra
5. Mayrath
6. Morse & Richards

اختصاص یافت و در پایان این مرحله تعداد بسیار زیادی کد باز به دست آمد. در مرحله کدگذاری محوری، کدهایی که از نظر مفهومی در یک مفهوم کلی جای می‌گیرند، به صورت مقوله‌ها نام‌گذاری شدند. سپس هر مقوله به زیرمقوله‌هایی که از نظر مفهومی سازگاری بیشتری داشتند، تقسیم شد و پاسخ‌ها بارها مرور شد تا درباره تعداد و نام مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها تصمیم‌گیری نهایی به عمل آید. به عبارتی، مقوله‌ها مستقیماً از پاسخ‌ها برگرفته شد و توسط پژوهشگر ایجاد نشدند. سپس فراوانی هر مقوله و زیرمقوله محاسبه شد و مقوله‌ها براساس فراوانی مرتب شدند. در پایان این مقولات با پیشینه پژوهش مقایسه و نتایج تحلیل و راه‌کارهایی عملی به منظور رفع نیازها و تسهیل توسعه علم و فناوری ارائه شد.

یافته‌های پژوهش

در پاسخ به پرسش پژوهش، یافته‌های حاصل از نه گروه نخبگان برای هر گروه به صورت مجزا تجزیه و تحلیل شده‌اند. همچنین برای هر گروه، برحسب فراوانی مطرح شدن هر مقوله و نیز استفاده مصاحبه‌شونده از عبارات تأکیدی درباره هر مقوله که بیانگر اهمیت آن مقوله می‌باشند در سه بخش مجزا آورده شده است.

۱. المپیدی‌ها (دانش‌آموزی، دانشجویی، ملی مهارت):

بیشترین تعداد افراد نمونه در گروه المپیدی‌هاست و هفده نفر از پنجاه و پنج نفر می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره یک تا هفده). مقوله‌بندی نیازها، مشکلات و موانع و راهکارهای المپیدی‌ها در جدول شماره ۲ آورده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۲. مقوله‌بندی نیازها، مشکلات و موانع و راهکارهای المپیادی‌ها

فراوانی تکرار	گویه‌ها	تعداد کدهای اصلی	تعداد کدهای باز	مؤلفه‌ها	ابعاد
۵	برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌های: تخصصی نخبگان، شناخت فرصت‌ها و راهکارهای کارآفرینی، انگیزش اختراع و خلاقیت	۹	۲۶	نیازهای آموزشی و پژوهشی	نیازها
۴	مرتبط نمودن نخبگان رشته‌های مختلف با اساتید برجسته همان رشته به عنوان استاد راهنما				
۳	برداشتن شرط سنی استفاده از بورسیه دکتری				
۴	تأسیس پژوهشگاه ویژه نخبگان				
۳	برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت شناساندن نیازهای پژوهشی هر رشته به نخبگان و سازماندهی فعالیت‌های نخبگان				
۲	در نظر گرفتن سهمیه‌ای برای نخبگان در امتحانات دانشگاهی از جمله امتحان دستیاری گروه پزشکی				
۲	ارتباط موثرتر بنیاد با پژوهش سراها و دانشگاه‌ها				
۲	بازدید از مراکز علمی و پژوهشی				
۱	کم‌رنگ‌تر کردن ملاک نمره در شناسایی افراد به عنوان نخبه				
۳	تسهیل روند تأسیس شرکت دانش‌بنیان توسط نخبگان	۵	۱۲	نیازهای اشتغال	نیازها
۳	تسهیل تأمین نیازهای اساسی زندگی مثل اشتغال و مسکن				
۲	فعال شدن دفتر ارتباط با صنعت بنیاد برای صنعتی شدن اختراعات نخبگان				
۲	جایابی شغلی و قراردادن نخبگان در جایگاه مناسب با توانمندی آنها				
۲	کمک به تجاری‌سازی و بازاریابی محصولات شرکت‌های نخبگانی	۲	۱۰	نیاز به خدمات مشاوره‌ای	نیازها
۵	خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های شغلی، عاطفی و خانوادگی				
۵	کارگاه‌ها و دوره‌های مهارت‌های زندگی	۲	۹	نیاز به ارتباط اطلاعاتی با یکدیگر	نیازها
۵	ایجاد بانک اطلاعاتی نخبگان در هر زمینه تخصصی و ایجاد ارتباط میان نخبگان رشته‌های مختلف برای هم‌اندیشی				
۴	برگزاری همایش‌ها و گردهم‌آیی‌های تخصصی برای ارتباط بیشتر نخبه‌ها				
۴	برگزاری گسترده‌تر اردوهای معنوی مثلاً سفر حج و اردوهای جهادی				
۲	برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های تقویت باورهای معنوی	۳	۷	نیازهای معنوی	نیازها
۱	ایجاد شبکه نخبگان و مرتبط کردن آن با روحانیت جهت تقویت معنویت و تحکیم عقاید و باورها				
۴	شناسایی استعداد نخبگان و تلاش در جهت پرورش این استعدادها	۲	۵	سایر نیازها	نیازها
۱	دانستن نیازهای اساسی و اولویت‌های سلامت کشور به عنوان پزشک نخبه				
۵	مناسب و قابل استفاده نبودن برخی تسهیلات مالی، برای نمونه، طولانی بودن روند دریافت و نیز بالا بودن اقساط وام مسکن	۴	۱۴	مشکلات تسهیلات ارائه شده توسط بنیاد	مشکلات و موانع
۴	متناسب نبودن کمک هزینه‌های اعطایی بنیاد با نیازهای نخبگان و در نظر نگرفتن تفاوت زمینه‌های تخصصی مختلف در تخصیص کمک هزینه‌ها				
۳	مؤثر و کارآ نبودن همایش‌های عمومی که بنیاد برگزار می‌نماید				

ادامه جدول ۲. مقوله‌بندی نیازها، مشکلات و موانع و راهکارهای المپیادی‌ها

ابعاد	مؤلفه‌ها	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گویه‌ها	فراوانی تکرار
مشکلات اشتغال		۱۱	۳	در مورد خدمت سربازی نخبگان وزارتخانه‌های مربوطه توجه نیستند و از سربار نخبه عنوان سرباز امریه استفاده می‌کنند.	۲
				عدم اشتغال نخبگان به دلیل به رسمیت شناخته‌نشدن نخبگان توسط سایر نهادها و عدم تمایل به اجرای مصوبات بنیاد نخبگان در برخی سازمان‌ها	۴
				فقدان فرصت‌های شغلی و بازار کار مناسب با رشته تحصیلی نخبگان	۴
				مشکلات نخبگان برای استفاده از سهمیه جذب به‌عنوان هیئت‌علمی	۳
مشکلات ادامه تحصیل نخبگان		۷	۴	محدودیت سنی استفاده از آیین‌نامه بورسیه دکتری داخل	۳
				عدم موافقت دانشگاه‌ها و مشکلات تحصیل نخبگان در دو رشته هم‌زمان	۲
				آشنا نبودن مسئولان دانشگاهی و اساتید با نخبگان	۱
				یکسان نبودن رشته تحصیلی المپیادی‌ها با رشته دانشگاهی‌شان به‌ویژه در مورد برگزیدگان رشته‌های ادبی و برندگان مدال‌های ادبی	۱
مشکلات ارتباط نخبگان با هم و اطلاع‌رسانی		۴	۲	اطلاع‌رسانی ضعیف در خصوص تسهیلاتی که بنیاد ارائه می‌دهد که منجر به بی‌اطلاع ماندن نخبگان دانشگاه‌های کوچک‌تر و مناطق محروم‌تر می‌شود.	۲
				عدم وجود ارتباط میان نخبگان یک زمینه تحصیلی و شغلی با یکدیگر	۲
				اهمیت‌ندادن به نخبگان حوزه علوم انسانی	۴
سایر مشکلات		۱۰	۴	بوروکراسی ناکارآمد و وقت‌گیر اداری و فقدان نظام منسجم اداری	۳
				ناعدالانه بودن ملاک‌های انتخاب رتبه‌های برتر کنکور در گروه‌های آموزشی مختلف به‌عنوان نخبه (رتبه‌های زیر ۲۰۰، زیر ۱۰۰ و زیر ۵۰)	۲
				عدم وجود افراد متخصص در زمینه استعدادیابی در مقاطع مختلف تحصیلی کشور از ابتدایی تا تحصیلات تکمیلی	۱
				ایجاد سامانه قوی‌تر اطلاعاتی در مورد برنامه‌های بنیاد و بیان نیازهای بنیاد در زمینه‌های مختلف	۳
راهکارها		۱۳	۸	ابلاغ و لازم‌الاجرا بودن آیین‌نامه‌های حمایت از نخبگان در دانشگاه‌ها	۳
				دعوت از اساتید برجسته هر رشته تخصصی برای همکاری با بنیاد و ایجاد ارتباط میان آنها و نخبگان	۲
				برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های مختلف و ارسال پکیج دوره‌ها برای افرادی که موفق به شرکت نمی‌شوند.	۱
				ارائه آموزش‌هایی که در دفاتر استانی مختلف ارائه می‌شوند بر شبکه مجازی	۱
				تعریف یک نظام یا حداقل یک شیوه آموزشی متفاوت برای تحصیلات دانشگاهی نخبگان برای نمونه روی یک کار پژوهشی متمرکز بشوند.	۱
				حذف کنکور همه مقاطع برای نخبه‌ها و امکان سپری کردن دوره تحصیلات دانشگاهی در مدت زمان کوتاه‌تر	۱
				برگزاری همایش‌های بنیاد به‌شکلی تخصصی، در گروه‌های کوچک‌تر	۱

۲. رتبه‌های برتر کنکور

از میان اعضای نمونه ۸ نفر از ۵۵ نفر رتبه‌های برتر کنکور می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره هجده تا بیست و پنج). در ادامه نیازها، مشکلات و موانع و راهکارهای رتبه‌های برتر کنکور در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. مقوله‌بندی پاسخ‌های رتبه‌های برتر کنکور

فراوانی تکرار	گویه‌ها	تعداد کدهای اصلی	تعداد کدهای باز	ابعاد
۱۵	در نظر گرفتن امتیازات و تدوین و پیگیری و اجرای قوانینی جهت اشتغال نخبگان و ادامه تحصیل نخبگان در مقاطع تحصیلات تکمیلی	۱۱	۵۵	نیازها
۶	حمایت مالی، برای مثال، اعطای کمک هزینه تحصیلی و اعتبار پژوهشی به نخبگان متناسب با زمینه فعالیت آنها			
۶	شرکت دادن نخبگان در همایش‌ها و سمینارهای ملی و بین‌المللی مرتبط با رشته تحصیلی و تشکیل جلسات هم‌اندیشی نخبگان هر رشته تحصیلی با یکدیگر			
۶	ارائه مشاوره به نخبگان در همه زمینه‌های فرهنگی، اعتقادی، خانوادگی و علمی			
۵	تأمین مسکن نخبگان به منظور آرامش فکری آنها			
۴	تسهیل دسترسی نخبگان به منابع و پایگاه‌های اطلاعاتی			
۴	تأسیس پژوهشگاه‌های ویژه نخبگان و ایجاد امکان استفاده نخبگان از پژوهشگاه‌های موجود			
۳	انتخاب استاد راهنما برای رتبه‌های برتر کنکور از همان ورود به دانشگاه و هدایت روند آموزشی و پژوهشی آنها			
۳	حمایت و صنعتی کردن اختراعات نخبگان و برقراری ارتباط میان نخبگان جوان با سرمایه‌گذاران مناسب برای تجاری‌سازی اختراعات			
۲	در نظر گرفتن امتیازاتی برای گذراندن محل طرح نخبگان حوزه علوم پزشکی			
۱	تسهیل امکان ارتباط با مسئولان بنیاد و مطرح کردن مشکلات نخبگان با آنها			
۵	اطلاع‌رسانی ضعیف بنیاد در اکثر زمینه‌ها برای نمونه تسهیلات یا برگزاری همایش‌ها	۱۰	۳۱	مشکلات و موانع
۴	بیکاری نخبگان و یا اشتغال آنها در مشاغل کم‌درآمد			
۴	مناسب و قابل استفاده نبودن برخی تسهیلات مالی از جمله طولانی بودن روند دریافت و نیز بالابودن اقساط وام مسکن			
۳	مؤثر و کارآ نبودن همایش‌های عمومی که بنیاد برگزار می‌نماید			
۳	دسترسی نداشتن به اساتید راهنما و مشاوران در رشته‌های مختلف			
۳	در حاشیه قرار داشتن و بی‌توجهی نسبت به علوم انسانی			
۳	مشکلات بسیار زیاد بوروکراسی اداری در مواردی همچون دوره‌ای درس خواندن			

ادامه جدول ۳. مقوله‌بندی پاسخ‌های رتبه‌های برتر کنکور

ابعد	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گویه‌ها	فراوانی تکرار
مشکلات و موانع	۳۱	۱۰	در نظر گرفتن ملاک‌های یکسان و لحاظ نکردن ماهیت متفاوت رشته‌ها برای احراز نخبگی برای نمونه رتبه‌های زیر ۲۰۰، زیر ۱۰۰ و زیر ۵۰ در گروه‌های آموزشی مختلف	۳
			همکاری نکردن مسئولان استعداد برتر دانشگاه‌ها با نخبگان	۲
			متفاوت بودن قوانین استعداد برتر وزارت بهداشت، با قوانین استعداد برتر بنیاد نخبگان برای احراز نخبگی و سردرگمی نخبگان حوزه علوم پزشکی در کاربرد قوانین	۱
راهکارها	۷	۵	ارائه تسهیلات برای نخبگان هدفمند باشد و صرفاً شامل تسهیلات مالی نباشد.	۲
			جهت‌گیری ارائه تسهیلات مالی بنیاد از مقطعی به سوی ایجاد اشتغال و پی‌نیاز سازی نخبگان	۲
			تشکیل کمیته‌ای در بنیاد برای بررسی قوانین استعداد برتر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بنیاد نخبگان و نزدیک کردن آنها به هم.	۱
			تأمین مسکن نخبگان با احداث پردیس‌هایی برای نخبگان و واگذاری درازمدت مسکن به نخبگان	۱
			برگزاری کارگاه‌های تخصصی جهت آشنایی نخبگان با مشکلات و نیازهای ضروری جامعه	۱

۳. دانش‌آموختگان برتر دانشگاهی

از میان اعضای گروه نمونه هفت نفر از پنجاه و پنج نفر از دانش‌آموختگان برتر دانشگاهی می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره بیست و شش تا سی و دو). در ادامه نیازها، موانع و راهکارهای دانش‌آموختگان برتر دانشگاهی در جدول شماره ۴ آورده می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۴. مقوله‌بندی پاسخ‌های دانش‌آموختگان بر تو دانشگاهی

فراوانی تکرار	گویه‌ها	تعداد کدهای اصلی	تعداد کدهای باز	ابعاد
۵	برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در زمینه‌های تخصصی موردنیاز نخبگان و نیز آموزش‌هایی در زمینه‌های تربیتی و معنوی، اقتصادی و امکان استفاده از این دوره‌ها به صورت دریافت بسته‌های آموزشی یا ارائه در محیط مجازی	۷	۲۰	نیازها
۵	نیاز نخبگان به اشتغال و ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب با شأن آنها			
۳	نیاز به ادامه تحصیل در مقطع دکتری و امکان استفاده از فرصت‌های مطالعاتی برای دو مقطع دکتری و کارشناسی ارشد			
۳	سرمایه‌گذاری بنیاد جهت تجاری‌سازی طرح‌های نخبگان، تأمین وام‌هایی با بهره مناسب، کمک در یافتن شرکای تجاری برای سرمایه‌گذاری و تأمین ضمانت‌های لازم از طرف بنیاد، به‌ویژه در تولید محصولات جدید که ریسک اقتصادی بالایی دارند			
۲	نیاز به خدمات مشاوره‌ای از جمله مشاوره‌های تربیتی و خانوادگی			
۱	تأسیس پژوهشگاه ویژه نخبگان			
۱	اعطای کمک هزینه تحصیلی، به‌ویژه به نخبگان متأهل			
۳	شرط سنی زیر سی سال که مانع ادامه تحصیل در مقطع دکتری و جذب نخبگان در دستگاه‌های اجرایی می‌شود	۴	۸	مشکلات و موانع
۲	اطلاع‌رسانی ضعیف بنیاد؛ برای نمونه، برگزاری همایش‌ها یا تسهیلات بنیاد			
۲	مشکلات پیاده کردن و تجاری‌سازی ایده‌های نخبگان			
۱	ارتباط کم و ناکافی میان مسئولان بنیاد با نخبگان			
۲	سهولت استفاده از بورسیه دکتری و فرصت‌های مطالعاتی، در صورت لزوم مستقل از نظام دانشگاهی	۳	۴	راهکارها
۱	افزایش ارتباطات بین‌الملل جهت افزایش تجربه نخبگان و جلوگیری از آزمون و خطا در زمینه تخصصی آنها که باعث اتلاف وقت و سرمایه می‌شود			
۱	هدف‌مند کردن و اختصاص پایان‌نامه‌ها در موضوعات موردنیاز کشور به نخبگان			

۴. برگزیدگان جشنواره‌ها

از میان گروه نمونه هفت نفر از پنجاه و پنج نفر از برگزیدگان جشنواره‌ها می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره ۱ تا ۷). در ادامه نیازها، موانع و راهکارهای برگزیدگان جشنواره‌ها در جدول شماره ۵ آورده می‌شود.

جدول ۵. مقوله‌بندی پاسخ‌های برگزیدگان جشنواره‌ها

ابعاد	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گویه‌ها	فراوانی تکرار
نیازها	۱۹	۵	برطرف نمودن نیازهای اساسی مانند تحصیلات و اشتغال	۶
			برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه‌های تخصصی مورد نیاز نخبگان و زمینه‌های تربیتی و معنوی، اقتصادی و مدیریت کسب و کار و مهارت‌های زندگی	۵
			حمایت مالی و اعطای کمک هزینه در دوران تحصیل به‌ویژه به نخبگان متأهل	۴
			تغییر ملاک‌های شناسایی نخبگان و اهمیت دادن به طرح‌های کاربردی به‌جای تعداد مقالات چاپ شده	۲
			برگزاری سفرهای علمی خارج از کشور و برگزاری بازدیدهای علمی داخلی	۲
مشکلات و موانع	۱۲	۴	مشکلات تخصیص اعتبار پژوهشی به نخبگان و نقش واسطه‌ای گروه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها که باعث بروز مشکلاتی برای اساتید و نخبگان جوان می‌شود	۴
			بالا بودن نرخ سود و اقساط ماهانه وام مسکن	۳
			نبودن سازوکاری مشخص در مورد تخصیص اعتبار پژوهشی به نخبگانی که عضو وزارت علوم نیستند مانند اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد و شاغلان سایر وزارتخانه‌ها	۳
			مشکلات پیاده کردن و تجاری‌سازی ایده‌های نخبگان	۲
راهکارها	۲	۲	سهولت تعلق بورسیه دکتری و فرصت‌های مطالعاتی، در صورت لزوم مستقل از نظام دانشگاهی، برای ارتقای سطح علمی نخبگان	۱
			اعتبار پژوهشی بنیاد به فرد نخبه تعلق بگیرد و از دست دانشگاه که به‌عنوان واسطه عمل می‌کند، خارج شود.	۱

۵. برگزیدگان قرآنی

در گروه نمونه پنج نفر از پنجاه و پنج نفر از برگزیدگان قرآنی می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره ۴ تا ۸ و چهارم). در ادامه نیازها، موانع و راهکارهای برگزیدگان قرآنی در جدول شماره ۶ آورده می‌شود.

جدول ۶. مقوله‌بندی پاسخ‌های برگزیدگان قرآنی

ابعاد	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گویه‌ها	فراوانی تکرار
نیازها	۱۲	۵	اشتغال و ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب با شأن و ویژگی‌های نخبگان قرآنی در زمینه‌هایی مثل آموزش و انجام پژوهش	۴
			در نظر گرفتن امتیازات ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری	۳
			تسهیل تأمین مسکن برای نخبگان با پرداخت وام‌های مناسب	۳
			اعطای کمک‌هزینه ماهانه متناسب با زمینه نخبگی	۱
مشکلات و موانع	۷	۳	برگزاری سفرهای معنوی از جمله سفر حج	۱
			مناسب نبودن میزان سود و اقساط ماهیانه وام مسکن و روند فرسایشی اداری در دریافت آن	۳
			عدم شایسته‌سالاری در استفاده از نخبگان قرآنی در شهرستان‌ها	۳
			قوانین دست‌وپاگیر و بوروکراسی اداری در پیگیری امور نخبگان	۱
راهکارها	۲	۲	بعد از نخبگی لازم است بنیاد نخبگان سازوکاری را پیش‌بینی کند و راه را برای حضور آنها در بین کسانی که دوست ندارند یک نیروی جوان و مستعد جایگزین آنها بشود، باز کند.	۱
			اختصاص کمک هزینه ماهانه به نخبگان متناسب با زمینه تخصصی آنها.	۱

۶. مخترعان

در گروه نمونه سه نفر از پنجاه و پنج نفر از مخترعان می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره ۴، ۵ و ۶). در ادامه نیازها، موانع و راهکارهای مخترعان در جدول شماره ۷ آورده می‌شود.

جدول ۷. مقوله‌بندی پاسخ‌های مخترعان

ابعاد	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گویه‌ها	فراوانی تکرار
نیازها	۹	۴	تأمین امنیت روانی برای مخترعان با برطرف کردن نیازهای اساسی و اولیه همچون اشتغال و مسکن و اولویت استخدام در مشاغل متناسب با شأن نخبگان	۳
			ارائه تسهیلات مالی شامل کمک هزینه تحصیلی و در اختیار قرار دادن تسهیلات مالی در جهت عملی کردن ایده‌های نخبگان و اعطای اعتبار پژوهشی به شکلی مستقیم به خود نخبگان	۳
			تسهیل امکان ادامه تحصیل نخبگان در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری	۲
مشکلات و موانع	۷	۴	برگزاری سفرهای معنوی و توجه به نیازهای معنوی نخبگان	۱
			اشتغال نخبگان در مشاغل نامتناسب با توان‌مندی‌هایشان	۲
			عدم شفافیت و جامعیت قوانین بنیاد نخبگان؛ برای نمونه، شناسایی نشدن نخبه‌های روستاها و شهرهای کوچک، همچنین منحصر بودن ملاک‌های نخبگی به مواردی همچون ارائه مقالات در شرایطی که امکان آن برای نخبگانی که بر برخی پروژه‌ها کار می‌کنند، وجود ندارد.	۲
			توجه نبودن و همکاری نکردن اساتید دانشگاه با دانشجویان نخبه	۲
			بالا بودن نرخ سود و اقساط ماهانه وام مسکن	۱
راهکارها	۳	۳	تصویب پروپوزال‌های مقاطع تحصیلات تکمیلی بر اساس نیازهای کشور و واگذاری آنها به نخبگان و حمایت از این پایان‌نامه‌ها	۱
			به کارگیری نخبه‌های شاغل در آموزش و پرورش برای شناسایی نخبه‌های شهرها و روستاهای استان محل خدمتشان	۱
			هنگام ثبت اختراع به صورت درصدی عمل نشود. دقیقاً مشخص شود ایده از چه کسی و اجرا از چه کسی بوده است.	۱

۷. هنرمندان برتر

در گروه نمونه سه نفر از پنجاه و پنج نفر از هنرمندان برتر می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره ۴، ۵ و ۶). در ادامه نیازها، موانع و راهکارهای هنرمندان برتر در جدول شماره ۸ آورده می‌شود.

جدول ۸. مقوله‌بندی پاسخ‌های هنرمندان برتر

ابعد	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گوبه‌ها	فراوانی تکرار
نیازها	۱۳	۷	کمک به جذب فارغ‌التحصیلان رشته‌های هنر و تسهیل اشتغال هنرمندان در مشاغل متناسب با توانمندی‌های آنها و اعطای تسهیلات مالی در جهت خود اشتغالی آنها	۴
			در نظر گرفتن امتیازات و تسهیل امکان ادامه تحصیل نخبگان در مقاطع تحصیلات تکمیلی	۳
			تشکیل بانک اطلاعاتی از هنرمندان هر شاخه هنری و معرفی آنها به هم و برگزاری گردهم‌آیی‌های صمیمانه	۲
			برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های تقویت باورها و نگرش‌های معنوی	۱
			احداث و توسعه فرهنگسراها	۱
			نیاز به تسهیلات مالی جهت تهیه مواد اولیه و کارگاه در رشته‌های هنری	۱
			کشف استعداد‌های هنری در کشور و تشکیل تشکلهای هنری و آموزش دادن آنها با نظارت بنیاد	۱
مشکلات و موانع	۸	۵	اشتغال هنرمندان در مشاغل نامتناسب با توانمندی‌ها و هدر رفتن استعداد‌های آنها	۳
			نگرش غالب افراد جامعه و بعضی مسئولان به هنر به‌عنوان امری تفریحی و حاشیه‌ای و عدم فرهنگ‌سازی در این زمینه	۲
			عدم هماهنگی و گاه موازی‌کاری متولیان امور نخبگان مثلاً حوزه هنری، ارشاد اسلامی یا کانون هنرمندان	۱
			مورد بی‌توجهی قرار گرفتن نخبگان هنری در همه سطوح بنیاد از در نظر گرفتن ملاک‌های شناسایی به‌عنوان نخبه، قوانین و مصوبات مربوطه و اعطای تسهیلات تا برنامه‌ریزی برای جلوگیری از فرار مغزها	۱
			مرتبط نبودن تخصص مدیرانی که مدیریت امور نخبگان را برعهده دارند با رشته‌های هنری	۱
			هنرمندان نخبه تحت پوشش بیمه‌ای قرار بگیرند.	۱
راهکارها	۵	۵	تسهیل دسترسی به منابع و کتاب‌های دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها با هماهنگی بنیاد امکان ارتباط دوطرفه و تبادل نظر در سایت بنیاد ملی نخبگان	۱
			بنیاد نخبگان قبل از تصمیم‌گیری ابتدا باید ببیند حوزه هنری، ارشاد اسلامی و کانون هنرمندان چه اقداماتی انجام می‌دهند و چه توانمندی‌ای دارند، بعد برنامه‌ریزی کند تا موازی‌کاری پیش نیاید.	۱
			سازوکار مستقلی برای امور نخبگان هنری در بنیاد نخبگان وجود داشته و کار گروهی متشکل از نخبگان هنری تشکیل بشود.	۱

۸. پژوهشگران نمونه

در گروه نمونه سه نفر از پنجاه و پنج نفر از پژوهشگران نمونه می‌باشند (مصاحبه‌شوندگان شماره پنجاه و یک تا پنجاه و سه). در ادامه نیازها، موانع و راهکارهای پژوهشگران نمونه در جدول شماره ۹ آورده می‌شود

جدول ۹. مقوله‌بندی پاسخ‌های پژوهشگران نمونه

ابعد	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گروه‌ها	فراوانی تکرار
نیازها	۱۲	۷	برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه تخصصی و شغلی نخبگان و تقویت باورها و نگرش‌های معنوی و مهارت‌های زندگی	۳
			تسهیل اشتغال نخبگان در مشاغل متناسب با توانمندی‌های آنها و اعطای تسهیلات مالی برای خوداشتغالی	۲
			تسهیل امکان ادامه تحصیل نخبگان در مقاطع تحصیلات تکمیلی	۲
			خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های تحصیلی، شغلی و خانوادگی	۲
			اطلاع‌رسانی کامل تر بنیاد و قرارداد همه آیین‌نامه‌ها روی سایت بنیاد	۱
			شناسایی نیازها و مشکلات و اولویت‌های پژوهشی کشور در بخش کشاورزی و صنعت و معدن و واگذاری طرح‌های مرتبط به نخبگان	۱
			افزایش تسهیلات سفرهای علمی خارج از کشور علاوه بر سهمیه موجود اعضای هیئت علمی	۱
مشکلات و موانع	۸	۵	کافی نبودن بودجه اختصاص یافته به طرح‌های پژوهشی که باعث می‌شود این طرح‌ها کامل اجرا نشود.	۲
			عدم همکاری مسئولان استان‌ها در جذب شدن نخبگان در دستگاه‌های اجرایی	۲
			مناسب نبودن برخی تسهیلات مالی مثلاً طولانی بودن روند دریافت و بالابودن اقساط وام مسکن	۲
			شناسایی نشدن نخبگان توسط بنیاد و لزوم مراجعه نخبگان برای شناساندن خود به عنوان نخبه	۱
			اطلاع‌رسانی ضعیف بنیاد در بیشتر زمینه‌ها از جمله در خصوص تسهیلاتی که ارائه می‌دهد	۱
راهکارها	۵	۴	افزایش بودجه اختصاص یافته و اعتبار پژوهشی به پژوهشگران نخبه	۲
			دعوت از نخبگان خارج از کشور در سمینارهای ملی و همایش‌های داخلی برای تعامل بیشتر	۱
			استفاده از نظرات نخبگان به صورت یک کانون تفکر در پیشبرد امور کشور	۱
			تعامل نزدیک‌تر بنیاد با سازمان‌ها و نهادهای اجرایی از جمله مرکز پژوهش‌های مجلس، معاونت‌های علمی وزارت‌های علوم و صنایع جهت رفع مشکلات نخبگان	۱

۹. اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها

در گروه نمونه ۲ نفر از ۵۵ نفر اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها می‌باشند (مصاحبه‌شونده شماره پنجاه و یک و پنجاه و دو). در ادامه نیازها، مشکلات و موانع و راهکارهای بیان‌شده توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در جدول شماره ۱۰ آورده شده است.

جدول ۱۰. مقوله‌بندی پاسخ‌های اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها

ابعد	تعداد کدهای باز	تعداد کدهای اصلی	گویه‌ها	فراوانی تکرار
نیازها	۹	۵	امتیازات آموزشی و پژوهشی شامل امتیازات ادامه تحصیل و تسهیلات مالی شامل اعطای اعتبار پژوهشی و حمایت از تجهیز آزمایشگاه‌های دانشگاهی	۳
			برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی به صورتی سازمان‌یافته در زمینه‌هایی از جمله آموزش کسب و کار و تجاری‌سازی دانش	۲
			اعطای امتیازهایی در زمینه اشتغال، در نظر گرفتن امتیازات و اولویت‌های استخدامی برای نخبگان در همه ارگان‌ها و سازمان‌ها	۲
			توسعه شبکه اطلاعاتی نخبگان و مرتبط نمودن آنها با هم	۱
			نیاز به خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های تحصیلی، شغلی و خانوادگی	۱
مشکلات و موانع	۴	۳	مشکلات موجود در روند ثبت اختراع و تجاری‌سازی آن	۲
			بی‌توجهی به نخبگان رشته‌های علوم انسانی	۱
			اطلاع‌رسانی ضعیف در خصوص برنامه‌های بنیاد برای نمونه برگزاری اردوهای جهادی	۱
راهکارها	۲	۲	سوق دادن استعدادها برتر به سمت رشته‌های علوم انسانی از طریق ایجاد اطمینان از اشتغال در آینده	۱
			بورسیه کردن نخبگان، جهت دادن و هدف‌مند کردن اختراعات در زمینه‌ها و رشته‌های خاص مورد نیاز کشور	۱

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با بررسی یافته‌ها مشخص شد، تعدادی از نیازها، موانع و مشکلات توسط گروه‌های نُه‌گانه نخبگان به دفعات ذکر شده است و برای تعداد قابل توجهی از نخبگان عمومیت دارند، لذا توجه ویژه‌ای را می‌طلبند. این مقوله‌های مشترک براساس دفعات ذکر شدن و تأکید نخبگان بر آنها در دو بخش نیازها و مشکلات ارائه و راهکارهای مناسب برای آنها آورده می‌شود.

نیازها

۱. **اشتغال متناسب با توانمندی‌ها:** از جمله مواردی که تقریباً توسط همه نخبگان ذکر شد، نیاز به اشتغال متناسب با توانمندی‌های نخبگان است. نخبگان نیاز شدید به داشتن شغل را مطرح

نموده و تأکید داشتند لازم است این مشاغل با توانمندی‌ها و ویژگی‌های آنها متناسب باشد. نخبگان محیط‌های کاری انعطاف‌ناپذیر و دولتی را با توانمندی‌های خود متناسب ندانسته و بر تسهیل امکان اشتغال در محیط‌های پژوهشی، آموزشی و کمک به نخبگان در تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان تأکید داشتند و معتقد بودند در صورت اشتغال نخبگان در محیط‌های معمول اداری و سازمانی، بخش اعظم انگیزه و پویایی آنها از بین خواهد رفت. نیاز به اشتغال متناسب با توانمندی‌ها در پیشینه پژوهشی نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای نخبگان شناسایی شده است (به‌عنوان مثال، موسوی‌راد و قدسیان، ۱۳۹۴؛ صحتی‌ها، ریاحی و زارع، ۱۳۹۴، میرزایی و خاوری، ۱۳۹۳ و جانعلی‌زاده چوب‌بستنی، علیوردی‌نیا و پورقاضی، ۱۳۹۳).

۲. تسهیل ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی: تعداد زیادی از نخبگان بر در نظر گرفتن امتیاز ادامه تحصیل نخبگان در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری تأکید داشتند. آنها استدلال می‌نمودند با توجه به اینکه نخبگان افرادی هستند که وقت زیادی را صرف کار دقیق و عمیق می‌نمایند، در مقایسه با داوطلبان عادی زمان و سرمایه‌گذاری کم‌تری برای تسلط بر مجموعه‌ای از مواد آزمون را دارند، موضوعی که در آزمون‌های ورودی مقاطع تحصیلات تکمیلی لازم است. از سوی دیگر، چون معمولاً از همان دوره کارشناسی مشغول کار روی پروژه‌های عملی و پیگیری ایده‌ها و ثبت اختراعات می‌شوند، چند سال زمان را ازدست می‌دهند، لذا درخواست در نظر گرفتن امتیازاتی مؤثر برای ورود نخبگان به مقاطع تحصیلات تکمیلی و حذف شرط سنی ورود به مقطع دکتری بارها توسط نخبگان ذکر شد. همچنین نخبگان نیاز دارند با یکدیگر در ارتباط و تعامل باشند. این موضوع در سایر پژوهش‌ها (به‌عنوان مثال، قاضی‌نوری، روشنی و رجب‌زاده، ۱۳۹۵) مورد تأکید بوده است.

مشکلات و موانع

۱. بوروکراسی اداری و توجه نبودن دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات و سازمان‌های مرتبط با امور نخبگان: نخبگان اظهار داشتند سایر مؤسسات، سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با امور نخبگان حتی دانشگاه‌ها نسبت به نخبگی و قوانین موجود توجه نبوده و نخبگان با بی‌توجهی و

عدم پیگیری امورشان مواجه می‌شوند. نخبگان پیشنهاد می‌نمودند سازوکارهایی اندیشیده شود تا موانع و بعضاً مقاومت‌هایی که وجود دارد، برطرف شود. یکی از این پیشنهادات، تأسیس یا فعال نمودن دفاتر بنیاد نخبگان در دانشگاه‌ها به‌ویژه دانشگاه‌های سطح اول است.

۲. **مشکلات تسهیلات ارائه‌شده توسط بنیاد:** از جمله مشکلات دیگر ماهیت و طولانی بودن پروسه دریافت تسهیلات بنیاد است. به‌عنوان مثال، بالابودن اقساط وام مسکن به شکلی است که فقط خانواده‌های دارای درآمد بالا امکان دریافت وام و بازپرداخت آن را دارند. نخبگان درخواست داشتند در تسهیلات ارائه‌شده توسط بنیاد، بازبینی صورت گیرد. به‌عنوان مثال، سود وام مسکن و اقساط آن کاهش یافته تا امکان استفاده از این تسهیلات را داشته باشند.

۳. **بی‌توجهی به نخبگان برخی حوزه‌ها از جمله علوم انسانی:** همه نخبگان حوزه علوم انسانی معتقد بودند نخبگان علوم انسانی در همه سطوح بنیاد از در نظر گرفتن ملاک‌های شناسایی، قوانین و مصوبات و اعطای تسهیلات تا برنامه‌ریزی برای جلوگیری از فرار مغزها مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌اند. نخبگان هنری نیز بر این موضوع تأکید داشتند. لذا لازم است قوانین و آیین‌نامه‌های بنیاد نخبگان، بازبینی و اصلاح شوند تا همه گروه‌ها مشمول آنها قرار گیرند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- ازغندی، سید علی‌رضا (۱۳۷۶)، *نخبگان سیاسی بین دو انقلاب*، تهران: نشر قومس.
- افروز، غلامعلی (۱۳۶۵)، دانش‌آموزان تیزهوش و خلاق، *پیوند*، ۸۸: ۲۸۷-۲۹۹.
- آراسته، حمیدرضا و محمودی‌راد، مریم (۱۳۸۲)، شناسایی، ویژگی‌ها و رشد نخبگان، *رهیافت*، ۳۴: ۱۲-۵.
- بختیار نصرآبادی، حسن علی و نوروزی، رضا علی (۱۳۸۵)، بررسی میزان رضایت‌مندی دانشجویان نخبه دانشگاه اصفهان از مؤلفه‌های آموزشی، *مجله روان‌شناسی*، ۱۰ (۲): ۲۴۷-۲۳۳.
- پیرحاجی، لایلا (۱۳۸۷)، بنیاد پیشبرد علم کویت، *رهیافت*، ۴۳: ۸۳-۸۷.
- جانعلی‌زاده چوب‌بستنی، حیدر؛ علیوردی‌نیا، اکبر و پورقاضی، شیوا (۱۳۹۳)، بررسی جامعه‌شناختی تمایل به برون‌کوچی نخبگان علمی، *راهبرد فرهنگ*، ۲۵: ۱۵۴-۱۷۸.
- رفاهی، ژاله (۱۳۸۰)، بررسی برخی از ویژگی‌های دانش‌آموزان تیزهوش در مدارس شیراز، *خلاصه مقالات اولین همایش ملی استعدادهای درخشان*، ۴۷.
- ساری‌خانی، حسن و عزیزیان، سعید (۱۳۸۸)، انجمن پیشبرد علم ژاپن، *رهیافت*، ۴۴: ۶۹-۷۴.
- شاکری‌نیا، ایرج (۱۳۸۸)، رابطه هویت دینی، نگرش مذهبی و سرسختی روان‌شناسی با سلامت روان در نخبگان بسیجی، *مجله علوم انسانی دانشگاه امام حسین (ع)*، تعلیم و تربیت اسلامی (۹)، ۱۷ (۷۸): ۷۴-۵۳.
- شاه‌آبادی، ابوالفضل؛ سپهردوست، حمید و جامه‌بزرگی، آمنه (۱۳۹۱)، تأثیر حمایت از حقوق مالکیت فکری بر مهاجرت نخبگان از کشورهای منتخب در حال توسعه و توسعه‌یافته، *سیاست علم و فناوری*، ۱۷: ۹۸-۸۷.
- شکروی، سمیه و شکروی، عباس (۱۳۸۶)، بنیاد نوآوری کانادا، *رهیافت*، ۶۲: ۶۷-۶۲.
- طالبی‌زیدی، عباس علی و رضایی، جمشید (۱۳۸۸)، بررسی علل مهاجرت نخبگان دانشگاهی از مازندران طی سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۸۰، *پژوهشگر فصلنامه مدیریت*، ۶ (۱۶): ۶۵-۵۹.
- قاضی‌نوری، سید سروش؛ روشنی، سعید و رجب‌زاده، مهسا (۱۳۹۵)، الزامات طراحی و راه‌اندازی شبکه‌ی اجتماعی مجازی اختصاصی برای نخبگان ایرانی، *مطالعات فرهنگ ارتباطات*، ۱۷ (۳۶): ۱۴۵-۱۷۳.
- مقیم، سید محمد؛ قلی‌پور، آرین و جواهری‌زاده، ابراهیم (۱۳۹۳)، شناسایی و رتبه‌بندی شاخص‌های کارکنان کلیدی در راستای مدیریت استعدادهای سازمانی، *پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی*، ۱۷: ۱۶۵-۱۹۱.

- ملکیان بهابادی، محسن؛ محسنی ذنوزی، هاشم و کشاورز، محسن (۱۳۸۸)، کمال‌گرایی و عزت‌نفس در نخبگان علمی، ورزشی و افراد غیر نخب، *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۴۱: ۱۴۷-۱۲۷.
- ممیزی، مهدیه؛ مظلومی، سید سعید، امینی‌پور، محمدرضا و ممیزی، محمد (۱۳۹۱)، مشکلات آموزشی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در سال ۱۳۸۹، *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۲(۱): ۶۶-۵۵.
- منتظر، غلامعلی؛ ناظمی، امیر و موسوی‌نسب، محسن (۱۳۹۱)، پیامدهای بازاندیشی در مفهوم نخبگی، *سیاست علم و فناوری*، ۱۸: ۲۶-۱۷.
- موسوی‌راد، سید حامد و قدسیان، حسین (۱۳۹۴)، تحلیل مهاجرت نخبگان و تأثیر سیاست‌های بازدارنده با استفاده از پویایی‌های سیستم، *پژوهش‌های مدیریت راهبردی*، ۲۱(۵۹): ۳۷-۶۳.
- میرترابی، سعید و خاوری، سعید (۱۳۹۳)، علل مهاجرت نخبگان از ایران از منظر اقتصاد سیاسی بین‌الملل (با تأکید بر دهه ۱۳۸۰)، *تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*، ۱۹: ۱۹۹-۲۳۳.
- Carrington, W. & Detragiache, E. (1999). International Migration and the Brain Drain. *Social, Political and Economic Studies*, 24, 163-171.
- Chen, P. Y. & Spector, P. E. (1992). Relationships of work Stressors with aggression. *Occupational and Organizational Psychology*, 65, 177-184.
- Corbin, Y. & Strauss, A. (1990). Grounded Theory Research: Procedures, Canons and Evaluative Criteria. *Qualitative Sociology*, 13, 3-21.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2011). *Desining and Conducting Mixed Method Research*. SAGE Publication.
- Hirsch, E. (1994). *Improving the managenal effectiveness of higher education institutions*, UNAM, IIEP, Paris.
- Mayrath, M. C. (2008). Attributions of Productive Authors in Educational. *Educational Psychology Review*, 20(1), 41-56. DOI 10.1007/s10648-007-9059-y
- Morse, J. M. & Richards, L. (2002). *Read me first for a user's guide to qualitative methods*. London: Sage.
- OECD (2015). *Connecting with Emigrants: A Global Profile of Diasporas 2015*. OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264239845-en>
- Stottok, B., Bergaus, M. & Gorra, A. (2011). Colour Coding: An Alternative to Analyse Empirical Data via Grounded Theory. *Proceedings of the European Conference on Research Methods for B*; 472-473.
- Streubert, H. J. & Carpenter, D. R. (2006). *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic imperative (Nursing Research)*. Lippincott Williams & Wilkins.
- World Bank (2016). *Migration and Remittances Factbook (3rd edition). advance edition*. Available online at <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf>.